

List izhaja 1. in 15.
vsakega meseca.
Posamezna štev. 3 K.
Naročnina mes. 6 K.
Rokopisi se ne vra-
čajo in nefrankirana
pisma se ne spreje-
majo.

VOJNI INVALID

Poštnina pla-
čana v gotovini.

Uredništvo
in upravnništvo
v Št. Peterski
vojašnici.

Glasilo splošne organizacije vojnih invalidov, vdov in sirot za Slovenijo.

Prvi kongres jugoslovenskih voj- nih žrtev.

Središnji odbor je sklical za dneve 28., 29., in 30. oktobra v Beogradu prvi jugoslovenski kongres vojnih žrtev. Treba je, da pred kratkim sklenjeno združenje, katerega smo po dveh letih pripravah in željah dosegli, tudi utrdimo in notranje izpopolnimo. Naša edinstvena organizacija mora biti močna, zato je treba vsestranskega dela in pomoči. To nam more nuditi najlažje kongres, na katerem bodo sodelovale združene moči iz vseh krajev širne domovine. Dobiti moramo nov središnji odbor, ki ga bodo izbrali delegati iz vseh pokrajin in ga postavili na naši organizaciji. Ta odbor bomo morali podpreti na kongresu z našimi predlogi in sklepi, da bo mogel zastaviti pravo pot v boju za naše pravice. Zato bo imel priliko na kongresu vsak invalid, vdova ali sirota izraziti svoje mnenje in podpreti s svojimi predlogi našo skupno akcijo za splošni interes vseh jugoslovenskih vojnih žrtev. In česa nam je še nujno potreba? Izdelati oziroma izpopolniti se morajo nova pravila, ki bodo dala temelj združenju vojnih žrtev kraljevine SHS.

Naš kongres pa je še v marsičem drugem nujno potreben.

Vlada že četrta leta dela z nami eksperimente, in poskuša, kako bi za njo bolj prikladno regulirala naše vprašanje. Ona ne gleda dosti na to, kaj je vojnim žrtvam nujno potreba, ampak samo, da bi z malimi sredstvi zamašila tisoče ust. Ona nam ne da zakona, po katerem bi se reguliral državni proračun za naše potrebe. Ne da nam takega, ki smo ga mi na podlagi potreb, katere samo mi čutimo predlagali. Vlada hoče, da se mora zakon regulirati po proračunskih postavkah. Zato nam vedno le obljublja, ne da nam pa nič kljub temu, da bi že zdavno lahko rešila naše vprašanje. Sklenili smo zadnjič o priliki mednarodnega invalidskega kongresa v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu energično protestirati in pokazati tudi inozemcem našo bedo, toda vlada nam je pokazala zopet dobro roko, obljubila nam je naš zakon, naše domove in pomoč. Sklicala je konferenco in predelala z našimi predstavniki bodoči zakon, ki ga je obljubila še tekoma oktobra predložiti zakonodajnemu odboru v pretres. Ta zakon bi moral veljati že s 1. januarjem 1923. Dobili smo pismene garancije za to. Čakamo do danes z uprtimi očmi na vlado, ki še ni izpolnila svoje obljube, misli pa kakor se čuje iz vseh poročil v kratkem odstopiti.

Da jo še pred njeno poslovitvijo opomnimo na njene obljube, ki jih je dala najbednejšim, je ravno še o pravem času prišel naš prvi kongres, na katerega se bomo postavili lačni in raztrgani in ji zaklicali svoj »veto«.

Kumanovo.

24. X. 1912 — 24. X. 1922.

Kosovo polje! Srbska narodna pesem peva o njem: trpki, grenki so spomini. Kajti na Kosovem polju je gledala v grob srbska svoboda. Borba med Turki in Srbi na Kosovem polju je bila tako silna, da je trepetal ves tedanji krščanski svet, kam se nagne zmaga. Najboljši junaki, kar jih je premogel viteški srbski narod, so se pod vodstvom carja Lazarja borili proti polmesecu. Borba je bila »boj brez upa in zmage«; kajti presilna je bila turška pomoč. Vendar junaki sinovi mučnice Srbije niso odpovedali ljubezni in vernosti svoji zemlji. Živi je niso mogli imeti, zato so mrtvi ostali na njej. Kosovo polje je bilo pokrito s trupli srbskih junakov, Turki

so bili zmagovalci. Preko srbskih trupel so zavladali celemu Balkanu.

Toda čas beži in svet je urejen tako, da zlo nikoli ne ostane brez kazni. Prej ali slej napoči ura maščevanja za stare krivice. Tako je bilo tudi s Turčijo. Teptana slovanska raja na Balkanu se je združila in je potegnila meč, da začne boj na življenje in smrt. Združeni Srbi in Bolgari so v zvezi z Grki pred deseti leti, leta 1912. začeli vojno s Turčijo. Balkanska vojna! Vsem nam je še živo v spominu. Z nadami in z drhtenjem smo spremljali korake junaških armad; kajti vedeli smo, da njihova zmaga pomeni naše dobro, njihov poraz — pa naš pogin!

Toda nade niso bile brezuspešne, sreča je hotela, da pogum naših bratov ni zatonil v krvi. Junaški Srbi s svojimi zavezniki so bili zmagoviti. Dne 24. oktobra je izbruhnila ob 6. uri zjutraj bitka, ki pomeni svobodo Srbije in prvo zarjo — naše svobode. Do opoldneva istega dne je bila borba odločena. Turška bojna sila je opešala in v divjem neredu so Turki začeli pobirati pot pod noge. Pustili so na bojišču ves svoj vojni material, sami pa so bežali v Skoplje, a od tam dalje in dalje.

To je bila bitka na Kumanovem. Iz krvi in strahot suženjstva je vstala nova, pomlajena Srbija. Kosovo je bilo maščevano!

Kumanovo! To je vstajenje, to je iz dragocene krvi junaških naših bratov porojena svoboda, to je bila prva kal našega rešenja. Ta pomen ima današnji praznik, današnja proslava.

Deset let! S ponosom, z radostjo se lahko oziramo nazaj, s trdno vero lahko gledamo v bodočnost. Danes je dan, ko moramo pozabiti vse brige in nadloge trenutka, dan, ko nam mora srce vzkipevati v bratski ljubezni in hvalečnosti do teh junakov velikanov, ki so v vsej svetovni zgodovini največji primer nesebične požrtvovalnosti! Danes je dan, ko mora obmolkniti vsaka malodušnost. Narod, ki je znal priti s Kosovega polja na Kumanovo, tak narod zasluži spoštovanje in ljubezen, če tudi ne bi bil naš! Koliko iskrenješe ljubezni pa je vreden z naše strani, ko je to vendar živ del našega telesa, kri naše krvi!

Naj so težave dneva še tako silne, bodimo prepričani, da jih v slogi s srbskimi tovariši premagamo! Pomagali so nam iz stoletnega podjamljenja, pomagali nam bodo tudi v bodočnost, kakršne so vredni sinovi svobode. Zato pa danes ponos v srce in pogum! Ljubezen dajmo za ljubezen, zvestobo za zvestobo. V tej bratski edinosti naj se glasi junakom s Kumanovega širom naše domovine: **Slava! Večna slava!**

Male prodaje tobaka.

Potom »Ratnega Invalida« se obvešča vse odbore in invalidsko javnost, da se je v Beogradu pri ministrstvu socialne politike prvokrat sestala komisija za reduciranje neinvalidskih malih prodajalnic tobaka. Ta komisija je imela svoje seje dne 2. in 3. oktobra in je sklenila sledeče:

1. Vse male prodajalne tobaka, ki so v rokah vojnih žrtev ali civilnih žrtev, ostanejo dalje aktivne in ne pridejo v poštev za reduciranje.

2. One male prodajalne tobaka, ki so se nahajale že pred ustanovitvijo državnega monopola v rokah prodajalcev in ki so zaščitene z zakonom o tobačnem monopolu ostanejo nadalje v njih rokah in se ne morejo odvzeti.

3. Osebam zaščitnim po zakonu o invalidih, vdovah in sirotah ter pravilniku, se morajo dajati male prodaje tobaka kadar najdejo lokale in dajo izjave, da imajo potreben kapital in se toraj odvzamejo neinvalidskim prodajalcem.

4. V onih ulicah, v katerih je po ena mala prodajalnica tobaka v rokah osebe zaščitene po tem zakonu, ali ako bi taka oseba tudi v bodoče dobila prodajalnico, se imajo vse ostale prodajalne odvzeti osebam, ako niso zaščitene po tem zakonu. To pa se nanaša le na mesta, ki imajo do 30.000 prebivalcev.

5. Po vaseh do 2000 prebivalcev, v katerih do zdaj obstojajo le tri male prodajalne tobaka v rokah zaščitnih po tem zakonu, ali ako bi take osebe še v bodoče dobile male prodaje tobaka, se imajo vse ostale maloprodaje takoj odvzeti osebam, ki niso zaščitene po tem zakonu.

6. Po vaseh preko 2000 prebivalcev in mestecih do 5000 prebivalcev, v katerih zdaj obstojajo vsaj po 5 malih prodaj tobaka v rokah oseb, zaščitnih po tem zakonu, ali ako bi take osebe v bodoče dobile male prodajalnice tobaka, se imajo vse ostale take prodajalne odvzeti osebam, ki niso zaščitene po tem zakonu.

7. Vse male prodajalne tobaka, ki so sedaj v rokah oseb, ki niso zaščitene po tem zakonu in se jih ne more odvzeti po točkah 4., 5. in 6. tega rešenja ali sklepa, ostanejo še nadalje kot take v rokah dotičnih, dokler ne nastopi slučaj predviden v gori navedenih točkah.

8. Rešitve o odvzemanju malih prodaj tobaka osebam nezaščitnim po gori navedenem zakonu kakor tudi podeljevanja novih prodaj osebam, ki so zaščitene po gori navedenem zakonu, izdajajo okrožne, odnosno oblastne komisije v smislu čl. 15. gori navedenega zakona, pravilnika odlokov te komisije, kakor tudi zakona o tobačnem monopolu.

9. Proti rešitvam okrožnih ali oblastnih komisij ima prizadeta oseba pravico pritožbe na komisijo za redukcijo malih prodajalnic tobaka pri ministrstvu socialne politike v Beogradu.

10. Nobenemu se ne more dati po dve ali več prodajalnic tobaka, ako pa kdo že ima dve ali več takih prodajalnic, se mu odvzamejo vse razven ene. Invalid je dolžan lepo voditi prodajo tobaka v event. člani svoje rodbine.

11. Prodajalne tobaka v velikih mestih, ki nosijo preko 50.000 Din mesečno od tobačnih izdelkov, se odstopajo 2 osebam, pri velikem obrtu pa tudi lahko še več osebam.

12. Okrožne ali oblastne komisije za redukcijo neinvalidskih maloprodajalnic, stopijo v stik s stanovanjskimi odbori (stanovanjskimi komisijami), da po uredbi o zakupu lokalov po možnosti napravijo in preskrbe lokale za invalidske maloprodaje tobaka. Ako teh ni v zadostni meri, naj te komisije podvzamejo potrebne korake pri občinah in privatnih humanitarnih ustanovah, da zgrade na priložnih mestih paviljone.

13. Komisija bo pazila na to, da se trafike tako porazdele in razporedijo, da bodo mogle osebe od prodaje vzdržavati sebe in družino. Pri podeljevanju bo komisija pazila na to, da dotičnik razpolaga s kapitalom za zalogo, da ne bo prikrajševal dohodke monopolski upravi. Okrožnim in oblastnim komisijam se priporoča, da pazljivo vrše svoj posel po vrsti in vestno po zakonu, pravilniku in predstojecemu sklepu.

Tukajšnji invalidski odsek do zdaj še nima nikakih navodil o kakih tozadevnih sklepih. Pri nas bo vse poslovanje v tem oziru odvisno od naše oblastne komisije, ki bo po verodostojnih informacijah sklicana na prvo sejo v prvi polovici meseca novembra. Priprave za to so že izvršene. Ta komisija se bo morala mogoče v nekaterh ozirih držati naših predpisov in monopolskih zakonov, ki se baje razločujejo od onih v drugih pokrajinah. Na vsak način pa se bomo zavzemali za naše pravo v predstojeci obliki.

Ortopedija in protezna tehnika v Italiji.

(Referat študijskega potovanja po italijanskih zavodih.)
Dr. Fran Minař, asistent kirurgičnega oddelka splošne
bolnice, Ljubljana. (Nadaljevanje.)

Reedukacijski zavod v Milanu.

Popisati ga hočem le z ozirom na to, da je ta zavod prvi in največji v Italiji. Nahaja se pod vodstvom izvrstnega ortopeda prof. dr. Scarbini-ja.

Zavod je ustanovil l. 1915. komite za ranjence in invalide v Lombardiji. Prostor na katerem se nahaja in zemljišče, ki ga obdaja, merita 200.000 kvadratnih metrov. Leži izven Milana v Gorli poleg protezne delavnice.

Obsega sledeče oddelke:

1. oddelek za izdelovanje lesenih čevljev, mizarstvo,
2. oddelek v katerem se izdeluje pleteno pohištvo iz vrbovine,
3. oddelek za čevljarstvo in krojaštvo,
4. oddelek za sedlarstvo, metlartstvo in druge slične obrti,
5. oddelek za kleparstvo in sodarstvo.

Notranja organizacija je taka: V takozvanem oddelku »Le scuole elementari e degli impieghi« se nahajajo elementarne šole in šole za izobrazbo v posameznih uradih. Elementarna šola ima namen naučiti nekega invalida elementarnega znanja, kakor čitanja, računanja itd. sploh podati mu tisto neobhodno potrebno znanje, ki ga rabi kot obrtnik.

Vsa tega invalida, ki se oglasi v zavodu, najprej natančno preiskusijo, da doženejo stopnjo njegove izobrazbe. Po tej izobrazbi, po njegovi inteligenzi in tudi upoštevajoč lastno željo se dodeli invalid določenemu šolskemu razredu. V 1. in 2. razred pridejo samo invalidi, ki ne znajo niti čitati, niti računati, t. j. analfabeti. Tretji in četrti razred sta namenjena kot pripravnica za kak življenski poklic, ki si ga invalid zbere. Program te pripravnice je podoben programu obrtnih, trgovskih in drugih strokovnih šol.

Invalide uče pet ur dnevno; v prostem času imajo priliko ponavljati razne predmete, oziroma autodidaktično napredovati po lastni duševni zmožnosti in veselju, ki ga imajo do drugih ved.

Posebna komisija, sestavljena iz učiteljev in predsednika, odloči, jeli invalid zmožen obiskovati višji tečaj, ali pa mora še enkrat ponavljati pripravljani tečaj.

Ko je invalid absolvirati elementarne razrede, ima pravico, da vstopi v takozvano obrtno šolo, »scuola professionale« in sicer v pripravljani oddelku te šole. V tem oddelku se poučuje tedensko 30 ur in sicer materni jezik, računstvo, pravopisje in lepopisje, zemljepis ter začetki tujih jezikov, posebno francoščine, angleščine in drugih. Teoretično se poučuje tudi o tistih stvareh, ki jih mora kot državljani nujno poznati, n. pr. o organizaciji javnih služb, poštnih tarifih, glavnih pojmih knjigovodstva itd.

Ko je invalid dovršil pripravnico, se mora definitivno odločiti za kako specialno in praktično obrt, ali pa za telegrafično šolo, višji trgovski tečaj ali kaj drugega. Vsaka šola ima na razpolago vse moderne učne pripomočke ter učitelje, strokovnjake v posameznih vedah.

Vsak učenec-invalid se mora podvreči strogi skušnji pred komisijo predno dobi izpričevalo. Komisija je sestavljena iz strokovnih učiteljev, zavodovega ravnatelja in delegata posameznih državnih uradov, n. pr. ravnatelja poštne uprave, železnice ter delegata vsakega v trgovinski zbornici zastopanega obrta.

Tako absolvirani invalidi morajo prakticirati v javnih zavodih, oziroma državnih uradih. Za preskrbljevanje službenih mest skrbi posebna komisija. Invalidi ki so si izbrali kako rokodelstvo in ne reflektujejo na urade, absolvirajo 2 prva razreda elementarne šole, potem pa jih dodele posameznim obrtim; obrt izberejo po lastni delavni zmožnosti in veselju. Na razpolago jim je zgoraj navedenih 5 barak, kjer se lahko uče čevljarstva, pletarstva, krojaštva itd. Invalidi, ki imajo veselje za umetnost, vstopijo lahko v oddelek državne kiparske in slikarske šole. Invalide, ki imajo veselje do drugih opravil, kakor n. pr. za pismonoše, vratarje itd. namesto po možnosti v državnih uradih, kakor šolah, uradih, oziroma privatnih podjetjih in na poštah. Reedukacij-

ski zavod v Milanu je zelo lepo opremljen in organiziran, a z ozirom na veliko število invalidov nezadosten. Invalidsko vprašanje tudi ondi, prav tako kakor v drugih državah, še ni definitivno rešeno.

Z invalidsko šolo je rešen samo en del vprašanja, t. j. reedukacija in nameščenje takozvanih pohabljenec v pravem smislu besede, t. j. pohabljenih na rokah in nogah, oziroma drugih organih. Kako pa rešiti vprašanje drugih invalidov, posebno tuberkuloznih ali takih, ki so težko živčno poškodovani ter jih ni mogoče z ozirom na bolezen samo ali iz drugih socialnih ozirov pritegniti nobenemu praktičnemu delu ali obrti? Popolnoma nemogoče je n. pr. porabiti invalida z odprto tuberkulozo za kak obrt, oziroma dodeliti ga javnemu uradu, kjer ima opravila s strankami. Tak invalid ni uporaben niti za delo, niti za hiralnico. Prepustiti ga usodi, z malo državno podporo, je pa tudi nemogoče, podpora sama invalidu ne zadošča, vsako delo pa mu tudi škoduje in poslabša bolezen. Za take invalide bi bilo najbolje organizirati samostojne zavode ter jih istočasno zdraviti in zaposlovati v poljedelstvu in pri drugem lahkem delu. So pa seveda tu druge države; omenjeno metodo bi bilo namreč mogoče uporabljati pri samskih invalidih; oženjen invalid pa se težko odloči za ta način rešitve svoje bodočnosti; rajše ostane potrpečljivo ali pa tudi skeptično doma pri svojcih in se zadovolji z malo podporo. Seveda se pri tem vsled slabih socialnih razmer fizično ubija.

Isto lahko rečem o invalidih, zadetih s težko živčno paralizo, kakor n. pr. težke skleroze, mielitide, multiple paralize.

Se bolj važno je vprašanje mnogoštevilnih invalidov z očesnimi defekti, ki niso popolnoma slepi, pa jih vendar ni mogoče ali saj zelo težko pritegniti praktičnemu življenju. Odstotek invalidov te vrste je daleko večji kot število pohabljenec v pravem smislu besede.

Že zgoraj sem omenil, da se nahaja milanska protezna delavnica v krizi in da ima zelo malo dela; zato z njo nisem hotel zgubljati časa in sem raje obiskal najstarejši laški zavod za prirojene pohabljenec (Krüppelheim) in sicer v »Il pio istituto rachitici di Milano«.

Bodi mi dovoljenih pri tej priliki nekaj besed, ki prav za prav ne spadajo v moj referat. Sili me v to moja vest. Hočem namreč kratko razpravljati na tem mestu o nujnem socialnem vprašanju, ki gre roka v roki z vprašanjem vojnih pohabljenec, t. j. o vprašanju rojenih pohabljenec, ki je sedaj v Sloveniji popolnoma nedotaknjeno. Bilo bi neracionalno in nehumano, če bi pustila moderna država, rešujoč vprašanje vojnih invalidov, na strani pereče vprašanje revnih otrok, pohabljenec usode in to v trenutku, ki je ravno ugoden, da se skupno reši obe vprašanji. Kirurški oddelek v Ljubljani je precej preobložen s takimi slučajji; zdravniki tega oddelka se trudijo na vse mogoče načine, da bi olajšali gorje, imajo pa seveda vezane roke. Kriva sta temu dva vzroka: 1. pomanjkanje prostora na zgoraj imenovanem oddelku in 2. pomanjkanje pripravnih aparatov in osebja za postoperativno zdravljenje.

Operiranje takega pohabljenca brez naknadnega mehanoterapeutičnega zdravljenja, je iluzorno in ne odgovarja zahtevam moderne ortopedije.

Pravilnik

za izvrševanje zakona o začasni pomoči invalidom in rodbinam umrlih, padlih in pogrešanih vojakov kakor tudi nekaterih civilnih vojnih žrtev. (Nadaljevanje.)

Invalidi, ki niso strokovno izučeni z vednostjo invalidskega oddelka (oblastnega invalidskega odseka), toda so si redovno pridobili pomočniško ali mojstrsko pravico, nimajo brezpogojne pravice do tega, da bi se jim podaril potreben denar za orodje, utegnejo pa si jo pridobiti, ako se ugotovi njih osebna vrednost in stvarna potreba.

§ 43. Višina darila v denarju za nabavo orodja se odredi po finančni možnosti. Za pravilo naj služi, da je vse invalidi, ki dovrše v proračunskem letu strokovni pouk, opremiti z najpotrebnejšim orodjem. Področni organi naj sestavijo seznam najpotrebnejšega orodja za razne obrte, pri čemer naj vpoštevajo večjo ali manjšo potrebo, ter naj dajo po finančni

možnosti do nadaljnje odredbe darilo v denarju do največ 3000 dinarjev za eno osebo; strogo naj pazijo na to, da one, ki imajo pravico do orodja, pravično opremijo z najpotrebnejšim orodjem, a ne pozabljajo naj tudi ostalih oseb, ki jim je treba pomoči.

§ 44. Invalid si mora za podarjeno vsoto denarja nabaviti orodje, ki mu ga predpiše invalidski oddelek (oblastni invalidski odsek), kateri tudi skrbi za to, da ga invalid res nabavi. Invalid se mora pisмено zavezati, da bo tri leta delal s tem orodjem in da ga ne odsvoji.

Tudi po treh letih mora invalid pred odsvojitvijo svojo namero javiti pristojnemu državnemu oblastvu.

§ 45. Invalid, ki se je strokovno izučil z vednostjo invalidskega oddelka (oblastnega invalidskega odseka) in ki je opravil izpit, ima tudi pravico do brezobrestnega posojila največ 2000 dinarjev za dve leti.

Za to posojilo mora dati jamstvo dveh poštenih in imovitih državljanov ali pa drugačno garancijo.

§ 46. Invalidski oddelek (oblastni invalidski odsek) nadzira invalida, ali uporablja podarjeno orodje ali posojilo za namen, za katerega mu je bilo dano; ako ga ne, postopa oddelek po členih 14. in 24. zakona.

K členu 15.

Podeljjevanje pravice do prodajanja tobaka, srečk razredne loterije in drugih monopolnih predmetov.

§ 47. V okolišu vsake državne invalidske uprave je ustanoviti eno ali več komisij, ki skrbijo za izvajanje predpisov člena 15. tega zakona. Odposlanec ministrstva za socialno politiko, ki je obenem predsednik komisije, bodi eden izmed uradnikov državne invalidske uprave v dotičnem okolišu ali eden izmed uradnikov ministrstva za notranje posle; predstavnik invalidov odredi oblastni okrožni ali sreški odbor invalidske združbe; za zastopnika dosedanjih malih prodajalcev tobaka pa odredi predsednik komisije enega izmed malih prodajalcev, ki niso zaščiteni s tem zakonom.

§ 48. Komisije se morajo ustanoviti najkasneje v enem mesecu po razglasitvi tega pravilnika.

Predstavnik ministrstva za socialno politiko stopi, preden se ustanovi komisija, v stik z organi uprave državnih monopolov, odnosno z onim organom ministrstva za finance, vodi evidenco in nadzorstvo o mali prodaji tobaka v dotičnem okolišu, ter skupno z njimi sestavi seznamke teh sedanjih malih prodajalcev tobaka, ločeno po nastopnih skupinah: 1.) osebni invalidi, 2.) rodbine padlih vojakov ali civilnih vojnih žrtev, 3.) javni uslužbenci (med katere ni šteti samo državnih, ampak tudi samoupravne uslužbenec) in 4.) mali prodajalci, ki niso zaščiteni s tem zakonom.

§ 49. V seznamek 4.: mali prodajalci, ki niso zaščiteni z zakonom, je treba poleg točnega naslova in drugih podatkov, ki so važni za končno oceno, vpisati tudi obrat v tobaku in v ostalih monopolnih predmetih. Kolikor oblastva ne razpolagajo s podatki o rodbinskem, imovinskem in socialnem stanju takih malih prodajalcev, zahteva predstavnik ministrstva za socialno politiko take podatke od pristojnih oblastev. — Ta posel mora biti dovršen najkasneje v treh mesecih po razglasitvi tega pravilnika. Predstavnik ministra za socialno politiko in ministra za finance, odnosno uprave državnih monopolov, zapiše pri vsakem malem prodajalcu svoje mnenje, ali naj se mu mala prodaja odpove ali naj se mu pusti iz razlogov §§ 51. in 52. tega pravilnika.

§ 50. Ko minejo trije meseci od razglasitve tega pravilnika, pozove predsednik komisije tudi predsednika invalidske združbe in sedanjih malih prodajalcev, ki niso zaščiteni s tem zakonom, ter pretresa skupaj z njimi, katere male prodajalnice se naj odpovedo. Komisija se mora pri vsakem sklepanju ravnati po predpisih zakona, zlasti pa po predpisih §§ 51. in 52. tega pravilnika. O svojem delovanju vodi zapisnik, v katerem navaja pri posameznih malih prodajalcih samo to: kateri izmed članov in iz kakšnih razlogov so zoper odpoved. Koncem svojega dela, ki maro biti opravljeno najkasneje v dveh mesecih, preloži komisija vse seznamke kakor tudi svoj zapisnik v končno rešitev onemu organu, ki ga odredita sporazumno uprava državnih monopolov in ministrstvo za finance. Po rešitvi tega organa objavi komisija na primeren način, katere male prodajalce bi se mogle odstopiti osebam in združbam, zaščitenim s tem zakonom. Te ose-

be in združbe morajo v enem mesecu po objavi predložiti prijavo, katero prodajalnice bi želeli dobiti. V prijavi smejo navesti tudi več prodajalnic. Komisija priobči njih prijave oblastvu, v čigar pristojnost spada podeljevanje male prodaje tobaka, da to oblastvo, skladno z veljavnimi predpisi in sporazumno s komisijo, odpove male prodajalnice onim izmed sadanjih malih prodajalcev, za katere so se prijavile osebe ali združbe, ki so zaščitene s tem zakonom ter izpolnjujejo pogoje veljavnih zakonov in tega pravilnika.

§ 51. Prenos malih prodajalnic tobaka na osebe zaščitene s tem zakonom, kakor tudi na njih združbe, ne sme vplivati škodljivo na državne dohodke iz prodaje tobaka, ker bi to posredno zadelo tudi narodni fond za invalide in rodbine vojakov, padlih v vojni, odnosno njih združbe.

§ 52. Male prodajalnice se ne smejo odvezmati osebam, ki niso zaščitene s tem zakonom, katerih eksistenca pa bi bila ogrožena z odvzemom, kar velja zlasti za vdove z neprekrbljenimi otroki.

§ 53. Odpovedati se smejo samo male prodajalnice z večjim obratom, tako da bi bil vsaj en član rodbine, zaščitene s tem zakonom, večinoma ves dan zaposlen z malo prodajo. Izmed malih prodajalnic je prenesti samo one, katerih dohodki bi vendarle tvorili nekakšen vir za zavarovanje ali izboljševanje eksistence dotične rodbine.

§ 54. Če so dani pogoji za odvzem, pa bi se ne mogli takoj dobiti prostori za malo prodajalnice za osebe ali združbe, zaščitene s tem zakonom, se mala prodajalnica začasno, dokler se ne najde lokal, pusti sedanjemu malemu prodajalcu proti temu, da zaposli koga, ki je zaščiten s tem zakonom, ali da prepusti del dohodkov v korist najbližji invalidski združbi.

§ 55. Mestne male prodajalnice tobaka se morajo prvenstveno odstopiti združbam vojnih invalidov. V posameznem primeru je stvar sporazuma med organi ministrstva za socialno politiko, uprave monopolov in oblastnega okrožnega invalidskega odbora, ali naj se mestna prodajalnica odstopi krajevni, sreski, okrožni ali oblastni invalidski organizaciji.

S prvenstveno pravico invalidskih organizacij do mestnih malih prodajalnic tobaka ni izključeno, da bi se taka prodajalnica ne dodelila posamezni osebi ali rodbini, zaščiteni s tem zakonom.

Društvene vesti.

Podružnica na Jesenicah je imela dne 15. t. m. shod, na katerega je prišlo lepo število članov in članic iz vseh krajev bližnje okolice. Na shodu sta prisostvovala kot delegata centrale in poročevalca tov. Tome in Krušič. Ob 10. uri je otvoril tamkajšnji predsednik podružnice shod pri polno zasedeni dvorani, prečital dnevni red, predstavil oba delegata, nakar je podal besedo tov. Krušiču. Isti je poročal o udruženju, delu in uspehih dosedanjega dela. Za tem je poročal tov. Tome o načrtu bodočega invalidskega zakona in obrazložil njega važnejše točke. Pri slučajnostih so se oglasili tudi nekateri člani k debati ter zahtevali nekaj pojasnil, ki so jih dobili. Predsednik je z odločnimi besedami zbujal zanimanje za organizacijo, se zahvalil za udeležbo in zaključil shod. Iz udeležbe je bilo razvidno, da tamkajšnja podružnica vzorno deluje in da je mnogo razumevanja za našo stvar.

Iz Bohinjske Bistrice. Blejska podružnica je razvidela, da je v zgornji in spodnji dolini Bohinja toliko vojnih žrtev med seboj močno oddaljenih, da bi bilo treba najti v Bohinju primerno središče za podružnico. Sedaj imajo pred kratkim ustanovljeno podružnico v Srednji vasi, bila bi pa mogoče bolj prikladna v Bohinjski Bistrici. V ta namen sta šla delegata centrale tov. Tome in Krušič v nedeljo 15. t. m. po Jeseniškem shodu v Boh. Bistrico. Med potjo se jima je pridružil na Bledu tajnik tov. Rus iz Bleda. Podružnica v Srednji vasi ne deluje veliko, zato so sklenili invalidi na shodu, in naprosili tamkajšnjega tovariša inž. Rojca, da bo speljal predpriprave v pravi tir in sklical nov občni zbor, na katerem se bo zadeva uredila. Toraj Bohinjeci na delo!

Podružnice se opozarjajo na tozadevno okrožnico centrale od 1. V. t. l. št. 1128/22 in od 16. IX. t. l. št. 2742/22, kako morajo postopati pri različnih prošnjah. Centrala pa ne more v takih slučajih več izdajati podpore, ker so nepotrebni.

Zasebna zdravljenja. Invalidski odsek pokrajinske uprave nas je obvestil z dopisom št. 25319 od 18. VII. t. l., da se množe slučajji, da prosijo invalidi za povračilo stroškov zasebnega zdravljenja za bolezni, ki so v vzročni zvezi z invalidnostjo in so tudi popolnoma upravičene s pridržkom seveda, ako se je invalid zasebno zdravil po dovoljenju invalidske uprave. Teh prošenj pa invalidski odsek za enkrat ne more obravnavati, ker je bila tozadevna postavka v predlogu proračuna kratkomalo črtana. Podvzeli pa so se koraki, da se kredit za zdravljenje izven zavodov na en način doseže, do takrat pa ostanejo prošnje v evidenci pri invalidskem odseku. Invalidi pa se opozarjajo, da se v svrhu zdravljenja obračajo vedno na najbližje državne bolnice, ki morajo v smislu Ur. lista 81 invalide brezplačno zdraviti.

Razne vesti.

Godrnjačem in nergačem. Janez je rekel: »Figa pa organizacija«. Saj še nisem nič drugega dobil od nje kakor trafiko, pa eno obleko mi je izposlovala. Potem pa tudi parkrat sem šel v Slonovo kopel v Ljubljano »švicat«, pa enkrat sem podporo dobil. Zdaj sem pa že vse to skupaj »prešvicat«. Sedeti moram zopet ves dan v svoji trafiki, kovati zopet nove načrte, kje bi se dalo kaj dobiti, in zabavljam čez organizacijo, ki se samo bori po vsem svetu za vprašanja in neke pravice za vse invalide, mene pa pušča kar v nemar. To je slika onega mlačneža, ki ne vidi organizacije v delu, pač pa zahteva, da bi drugi delali za brezdelje čudeže zanj.

Tiskovni popravek. Pri članku »Vojaške pridelitve v prejšnji številki našega lista se je pomotoma postavilo »Vojaške prireditve«.

Kraljevi dar. Nj. Vel. kralj Aleksander I. in Nj. Vel. kraljica Marija sta podarila Središnjemu odboru našega udruženja v Beogradu 2 avtomobila za prevažanje bolnih in po-habljenih invalidov.

Beogradska občina za Kumanovske invalide. Za one borce, ki so postali pred desetimi leti v borbi pri Kumanovem v Stari Srbiji invalidi in za ostale po onih, ki so v tej borbi podlegli, se je sklenilo v seji Beogradskega občinskega sveta dne 24. t. m. ustanoviti fond za podporo.

Razpisane trafike. Po javnem natečaju se razpisujejo trafike št. 11j št. 144, davčni okraj Maribor, Prosečka vas št. 39, davčni okraj Murska Sobota, Kokarje št. 28, davčni okraj Gornji grad, Spod. Gorče št. 62, davčni okraj Celje, Krašče št. 42, davčni okraj Murska Sobota, Ihova št. 36, davčni okraj št. Lenart v Slov. goricah. Zg. Polskava št. 70, davčni okraj Slovenska Bistrica, v Rošpahu št. 12 in Slemenju, davčni okraj Maribor, v št. Lenartu št. 3 davčni okraj Laško, v Mariboru, Meljska cesta 41 in Marija Brezje št. 51, davčni okraj Maribor in v Gederoveh št. 12 in 26, davčni okraj Murska Sobota, kateri slednji se združita v eno trafiko. Ponudbe je staviti pri finančnem okrajnem ravnateljstvu v Mariboru najkasneje do 3. novembra t. l. Natančni pogoji so razvidni v Uradnem listu št. 108.

Razpisi služb. Razpisano je mesto jetniške paznice pri okrožnem sodišču v Celju. Prošnje je vlagati do 10. novembra t. l. Glej Uradni list št. 106. V istem Uradnem listu, tudi do 10. novembra t. l. je razpisano mesto uradnega sluga pri okrajnem sodišču v Brežicah, in do 15. novembra t. l. mesto izvršilnega uradnika pri deželnem sodišču v Ljubljani.

Natečaj služb upraviteljev državnega pravdnštva.

Na sledečih okrajnih sodiščih bodo imenovani upravitelji državnega pravdnštva.

A. V področju drž. pravdnštva v Celju.

1. Brežice	z letno nagrado Din 145	in 100% drag. d.
2. Konjice	" " " 165	" 100 " " "
3. Laško	" " " 157-50	" 100 " " "
4. Rogatec	" " " 125	" 100 " " "
5. Slovenjgradec	" " " 125	" 100 " " "
6. Šoštanj	" " " 125	" 100 " " "

B. V področju drž. pravdnštva v Ljubljani.

1. Brdo	z letno nagrado Din 125	in 100% drag. d.
2. Cirknica	" " " 125	" 100 " " "
3. Kranjka gora	" " " 125	" 100 " " "
4. Litija	" " " 135	" 100 " " "
5. Logatec	" " " 125	" 100 " " "
6. Lož	" " " 125	" 100 " " "
7. Radovljica	" " " 140	" 100 " " "
8. Škofjaloka	" " " 125	" 100 " " "
9. Vrhnika	" " " 125	" 100 " " "

C. v področju drž. pravdnštva v Mariboru.

1. Dol. Lendava z l. nagrado Din 157-50	in 100% drag. d.
2. Marenberk	" " " 125 " 100 " " "
3. Murska Sobota	" " " 167-50 " 100 " " "
4. Ormož	" " " 140 " 100 " " "
5. Prevalje	" " " 125 " 100 " " "
6. Slov. Bistrica	" " " 132-50 " 100 " " "

Č. V področju drž. pravdnštva v Novem mestu.

1. Radeče z letno nagrado Din 125	in 100% drag. dokl.
2. Žužemberk	" " " 125 " 100 " " "

Prosilci morajo biti pravno in politično neomadeževani, naši državljani ter morajo stalno bivati na sedežu ali v bližini okrajnega sodišča.

Pravilno kolekovane in opremljene prošnje je vložiti ad A) na državno pravdnštvo v Celju, ad B) na državno pravdnštvo v Ljubljani, ad C) na drž. pravdnštvo v Mariboru in ad Č) na drž. pravdnštvo v Novem mestu do dne 25. novembra 1922. Več v Uradnem listu.

Prosilci služb, ki se bodo razpisovale v bodoče vedno v našem glasilu se opozarjajo, da morajo vse tozadevne svoje prošnje, opremljene s predpisanimi prilogami, poslati na našo centralno pisarno v Ljubljani, Šentpeterska vojašnica, ker morajo biti vse prošnje za službe potrjene po pravilniku od invalidskega odseka, sicer bi se pri različnih uradih ne jemale v poštev. Naša organizacija bo preskrbljevala tozadevna potrdila pri invalidskem odseku.

Zagrebski oblastni odbor odstavljen. Opozicija Hrvatskih invalidov je sklicala izredno skupščino, na kateri je bil oblastni odbor v Zagrebu vsled nepravilnega poslovanja odstavljen. Vršil se društvena preiskava. Dne 24. t. m. pa so se izvršile nove volitve, o katerih bomo prihodnjič sporočili.

Poverjeništvu v Mariboru v album. Tamkajšnji odbor vedno predbaciva, da centralni odbor v Ljubljani ne posluje. To izjavlja tudi vedno po svoji okoliščini na komedijah, ki jih nepoklicano izvaja pod naslovom shodi. Nekateri funkcionarji trdijo tamkaj ljudem, da so vse velikopotezne akcije v invalidskem vprašanju izvedli oni. Da bodo ti gospodje videli in vsi tamkajšnji invalidi informirani, povemo samo to malo malenkost, da centrala ne spi in da se briga na vse strani države, pa tudi za Mariborsko okrožje. Zato ji je znano, da poverjeništvu v Mariboru proti vsem predpisom (glej poslovnik 1922) pobira od invalidov, ki na novo vstopajo v organizacijo članarino za celo leto nazaj. Dalje zaračunava članom statistične pole, ki jih je centrala brezplačno poslala za statistiko po en dinar za izvod. Posamezni člani Mariborske podružnice pa pobirajo nepostavno denarno imetje pri podružnicah brez vsakih pobotnic »slučaj Sv. Lenart«. Ali mislijo s tem denarjem res ustanoviti svojo invalidsko republiko? Uradno glasilu baje že pripravljajo in je na ta način nabranega že tudi precej tiskovnega sklada. Toraj gospodje, jezik za zobe, da ne boste spravljali še več v javnost. Podružnice tamkajšnjega okrožja pa opozarjamo, da so po pravilih podrejeni centrali direktno, kakor tudi Mariborsko poverjeništvu samo.

Iz upravnštva »Vojnega invalida«. Na upravnštvo prihajajo pritožbe iz Mariborskega okraja, da naročniki ne prejemaajo lista kljub temu, da so plačevali članarino v roke tamkajšnjega predsednika tov. Čerpesa. V naših knjigah se je izkazalo, da dotičnih imen ni. Opozarjajo se dotični naročniki, da se obrnejo direktno na tov. Čerpesa, da dotični nabrani denar pošlje čimpreje upravnštvu »Vojnega invalida« v Ljubljano.

Blagor mu, ki se spočije. To želimo zapanecem za praznik Vseh Svetnikov. Med tem, ko nekatera poverjeništvu in podružnice prav pridno in vzorno delujejo in pomagajo centrali pri težkem delu, ki ga nalaga baš to leto, pa zopet drugi spe, spanje pravičnih z odprtimi očmi in odprtih ust čakajo samo na to, kdaj jim bo kaka podpora padla vanje. Ali čakaja na kralja Matjaža, da se jim pridružijo njegovi invalidi na pomoč? — Tega še dolgo ne bo, ker srake še vedno letajo po svetu in mla-dijo.

Za tiskovni sklad so darovali:

Neimenovani	10 D
Duh Štefan v Murski Soboti	5 "
Sever Franc v Dobropoljah	5 "
Jelen Ivan v Polzeli	9 "

Skupaj . . . 29 D

Iskrena hvala. Tovariši posnemajte!

Odgovorni urednik: Franc Belinc.
Tisk tiskarne J. Blasnika nasl., v Ljubljani.

LISTEK.

Ivan Albrecht:

Bremena.

V četrtem mesecu za tem je umrla stara Čevhlja, Nanina mati. Uredila je svoje zadeve tako, da je dobila Mojca bajto in svet, od ostalih otrok pa vsak po eno kuro — ali pa, če mu je bil denar ljubši štirideset krajcarjev mesto živali. Nana je jokala, je prikrivala resnico po denarju in je v zaupanju na šmarno petico silila k poroki, dokler se ni Dreja naposled udal. Predno pa je izginil spomin na oltar, je prišla na dan resnica, ki je privedla mladega moža do tega, da je iskal utehe v pijači. Revščina je bila kumica v družini in žena je z zagrizeno vero pričakovala čuda. Rotila je na vse načine, šla je o prvem božiču v ris — toda pomoči ni bilo od nikoder. Slednjič se je udala v usodo in je prelila ves svoj obup v trpko jezo, ki jo je gojila proti Mojci...

Mojca Kosirnikova je bila vesela, da je tako na svetu. Hodila je ponosno okrog in je varčevala.

„Je mislila Nana, da bo šmarna petica vsako uro trikrat rodila,“ je pravila ljudem z nasmeškom. „Zdaj pa ima! Seve, to je lep spomin, če je od staršev! Drugače je pa že tako na svetu, da ni brez zemlje ničesar.“

V taki modrosti je prodajala Čevhlja skrbnim gospodinjam zelenjavo in sočivje, zaljubljenim dekletom rože, nesrečnim devicam pa dobre nasvete. Šlo je lepo in gladko, dokler ni prišel k bajti človek, ki je prekrizal načrte... Bilo je tisto zimo, predno je zbolela Nana. Snega je bilo toliko, da je ponekod skoro popolnoma zasul nizke hiše in so mestoma popokali celo strešniki pod težo, da so bile strehe zleknjene in upognjene. Kjer je bil kak moški pri hiši, je kidal s strehe in ni bilo nevarnosti. Mojca pa je bila sama in je zato poklicala na pomoč Količnikovega Jureta, ki je bil samec in dober človek.

„Boš pomagal?“

„Bom!“

Sedel je v sobo za peč in Čevhlja mu je postregla z vsem, kar je imela dobrega pri hiši.

„Pazi, da se kaj ne polomiš!“

„Bom!“

Skidaval je par ur tako pridno, da je bil ves prepoten, ko se je vrnil v sobo.

„Sem že —“

Čevhlja ga je bila vesela, ko ga je ugledala svežega in rdečega v svoji bližini.

„Se še prehladiš.“

Jure je zamahnil z roko in je sedel k peči. Od časa do časa je zaškrtalo pod podom ali zaškrebetal v podstrešju, kjer se je zrušil kupec ometa z dimnika. V sobi je vladal mrak. Količnik je prigrizoval malico in je prijetno občutil toploto, ki je izpuhtevala od peči — in tišino, ki je molčala v izbi. Mojca je med tem opravljala živad in je pospravljala po kuhinji. Ko pa je stopila v sobo, jo je vprašal Jure:

„Ali ti ni nikdar dolgčas, ko si tako sama?“

„Saj imam družino.“

„Pa zvečer?“

„Ležem spat,“ je menila Čevhlja kratko in se je namuznila s takim pogledom proti postelji, da je Količnika naravnost pogrelo.

„Meni je pa hudo, ker sem tako sam na svetu,“ si je pomel roke in je povabil gospodinjo, naj sede. Mojca je ubogala in se je zagledala vanj.

„Saj si fant — tebi je lahko!“

„Kaj mi bo lahko, ko nimam dekleta —“

„Pa ga poišči!“

„Če bi le smel —“

„Sme pa vsak,“ se je zasmejela Čevhlja.

„Jaz tudi?“

„Menda že,“ je dražila Mojca s pretečim pogledom in je vstala, da bi odšla v kuhinjo. Jure pa je bil človek, ki mu ni bilo mnogo do praznih besedi, ampak je hotel dejanja. Zato je planil in je zastavil ženski pot.

„Jure!“

Odgovoril je samo z bleščečim pogledom in jo ujel hkratu za obe roki.

„Kaj pa misliš,“ je branila gospodinja in se je zvijala na vse strani, da bi ušla zanjki.

„Saj si rekla,“ je siknil Količnik in si je zasadil zobe v spodnjo ustnico, da je bila koža v hipu tam vsa pomodrela.

Mojca ni še nikdar občutila slasti na tak način, ker ni še nikoli videla možkega, ko terjja žensko za svojo posest. V strahu je zatrepetala po vsem životu in je obenem čutila, kako omaguje pod silo Juretove zahteve.

„Ne, ne,“ je branila s takim glasom, ki je jasneje izražal prošnjo nego prepoved — — —

Pravzaprav je bilo vse isto potem kakor preje — vendar je bilo čisto drugačno, kakor izropano in poteptano. — Jure se je počasi odpravljal domov in je pripomnil med vrati:

„Pa zahvalim, no — za vse skupaj!“

Čevhlja je bila take volje, da bi bila najraje planila vanj in bi mu razpraskala obraz — z besedo pa ga je gladila kakor ljubljeno dete:

„Srečno, Jure!“

Stopila je k njemu, ga je prijala za roko in mu je zastrmela v oči:

„Ali boš moj?“

„Saj sem že bil,“ se je muzal Količnik.

Ženska je odstopila in si je prekrizala roke na prsih:

„Jure —!“

Količnik se je nasmehnil:

„Če sem bil tvoj enkrat, ostanem še drugič in vedno, ali ne?“

„Res?“ se je zaškrila Mojca in ga je stisnila k sebi. „Potem začnem kar pripravljati, kaj ne? Ko prideš, boš zibal — čakaj, potem ti ne bo več dolgčas!“

Jure je skomignil z rameni in se je smejal. Bilo mu je prijetno ob zavesti, da pride na domačijo.

„Če bo le snežilo, pa pridem še kaj pogledat.“

„Le pridi,“ je vabila Mojca in je zaprla duri z željo: „Da bi zapadlo snega na visoko kot ga je na široko! Potem bi moral, Jure vsaj vedno ostati tu —“

Količnik je prihajal redno, je gospodaril zdaj tu, zdaj tam in se je čisto udomačil pri Čevhlji. Za zadnji ponedeljek pred pustom sta bila namenila svatbo. V nedeljo je bil Količnik ves dan pri Mojci, da bi skupaj vse pripravila in uredila za naslednji dan. Nevesta je gostila ženina z ljubeznijo in z vsem, kar je premogla pod streho. Oskrbela je celo žganja, da bi bila kri toplejša in misli bolj urne. Jure je pil in je bil vesel in je spet pil, da mu je že kovalo po glavi. Pozno v noč pa se je domislil:

„Ti, ali me imaš tudi res pošteno rada?“

Mojca, ki je bila tudi nekoliko omotena od pijače, je premerila s topim pogledom svoje telo:

„Saj vidiš!“

„To ni nič! Enkrat — ne,“ se je razburil Jure Količnik, da so mu hipoma zagorela ostarela lica. „Kaj pride potem, ko bo enkrat vsega kraj?! Ne — saj veš, saj si ženska!“

„Kaj naj vem?“ se je čudila nevesta in je skušala razbrati misli.

„Če si poštena, moraš vedeti, da razen mene ni zate človeka na svetu,“ je grozil Jure vedno bolj v ognju.

„O, klobuštra,“ se je smejala Mojca in se je skušala nasloniti na ženina. Toda Jure je kriknil:

„Prisezi!“

„Šema,“ se je branila Kosirnikova — „saj boš itak jutri pred oltarjem slišal, čigava je Čevhlja!“

Količnik je planil pokoncu, je izpil zapovrstjo par kupic žganja in je odbežal v noč... Nevesta je strmela, je klicala in je v obupu vila roke, toda njega ni bilo ne tisto noč, ne kdaj pozneje. — Ostati je morala sama z nadlogami in z žalostjo v bajti, Količnika pa so našli ljudje zjutraj ob malem potočku med vasjo in med trgov. Ležal je na trebuhu, roke je imel podvite pod telesom, glavo pa je tiščal v potok, da mu je voda izpirala obraz in lase...

Vso to trpko minuloost je preživela Mojca v spominih tisto noč, ko je brez spanja sedela na postelji in je jokala.

(Dalje prihodnjič.)

**Strojno
mizarstvo**

Vojni invalid
M. Gogala na Bledu

Zahtevajte oferte!

**Izdeluje in dobavlja
vsakovrstne mizarске
izdelke po naročilu
in konkurenčnih cenah**

Joško Videtič, Tržič
kleparska delavnica

**Sprejema se vsa v to stroko spadajoča
dela, stavbna in galanterijska, pokri-
vanje in barvanje streh in zvonikov, iz-
delovanje ornamentov, napeljave vodo-
vodov, kopalnih sob etc.**

Postrežba točna, delo ceno in solidno.